

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. oktobra 1878.

O b s e g: Kmetijske črtice iz Rumunije. — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Nova knjiga za županstva. — Pogled v dežele Evropske Turčije. (Dalje.) — Obravnave iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijske črtice iz Rumunije.

Spisal Franc Schollmayer. *)

Rumunija je lepa dežela, od Boga blagoslovljena dežela, al omika naroda in obrtnija ste na zelo nizki stopinji. Dosti zaklada bi Rumunec lahko vzdignil iz te dežele zato, ker je duhovit in pa krepkega telesa. Da bi pa sila rodovitna zemlja Rumunska donasala toliko dohodkov, kolikor jih prav lahko donasati more, treba bi bilo, da bi imela trikrat več prebivalcev, ki bi izvrstno dobro zemljo umno obdelavali.

Od podnožja transilvanskih planin noter do Donave ne najdeš na neizmernih planjavah ne enega kamenja; vse je nanošena plodna, rumena, rujava ali črnikasta ilovina, na kateri od nekaj brez gnoja leto za letom pridelujejo pšenico in turšico.

Kakor v Avstriji, tako tudi v Rumuniji ni tlake ne desetine, le pašniki in gozdi so obloženi s servituti. Pred malo leti namreč je v djanje stopila postava, po kateri je kmet postal svoboden posestnik, dobivši svoj delež v njivah, travnikih in vrtih; le pašne in gozdne pravice so ostale služne. Škoda, da tudi paša in gozd nista ob enem postala prosta služnosti (servitutov), kajti ti servituti so za prisiljene upravičence jako škodljivi za njihovo gospodarstvo.

Občine (komune) so za vse v občino spadajoče in podložne občane dobile deleže večidel okoli dotične vasi skupaj ležeče. Tisti posestniki, ki so te deleže delili, so bili mosie, to je, kakor naše grajščine, ki so bile lastnine države, posamesnih bojarov (velikih posestnikov), cerkva ali družih korporacij. Vsak podložnik je prejel v treh vrstah toliko zemlje, kolikor je v razmeri znašala njegova prejšnja tlaka.

V Rumuniji so posestva večidel velika, nahaja se več takih, ki merijo 10—14, celo do 20.000 pogonov (1 Rumunsk pogon znaša po naše 1200 štirjaških sežnjev). To so vam prostori, o katerih še gorjanec pojma

*) Rumunija, nekaj Turška Moldava in Valahija, je zdaj samostojna kneževina, ki se mejí z Avstrijsko Galicijo in Erdeljsko. Kakor je našim bralcem znano, se je za naše kmetijstvo nevtrudljivo delavni gosp. Schollmayer letošnje spomlad preselil v to deželo, kjer ima žlahto. Gotovo bodo pričujoče črtice zanimale vsacega kmetovalca, kajti ves drug svet, vse drugačno kmetovanje nam stopi tu pred oči.

Vred.

nima, predno ni popotoval po njih, za kar potrebuje veliko dni. Posestva države, cerkvá in drugih korporacij, pa tudi bojarov in čokojev (viših uradnikov in ob enem posestnikov) so vsa v najem dana. Nahajajo se celo taka posestva, od katerih se na leto do 40.000 cekinov najemščine plačuje. Skoro ni verjeti, da bi se mogla tolika najemščina plačevati od posestva, a vendar je tako, kajti če je letina dve leti zaporedoma bila dobra, je najemnik bogat mož. Se ve da, pa pride tak najemnik tudi na beraško palico, če je žetev nekoliko let slaba; če ne more najemščine plačati, zgubi kavcijo in vse njegovo premoženje gre na boben.

Vsak, kdor tukajšnjih razmer ne pozná, bo vprašal, kako je mogoče, tako velikanska posestva obdelavati v deželi, ki ima tako malo ljudstva? To je pa tako-le: posestniki takih zemljišč se pogodijo z občinami, katere spadajo v dotično mosijo, da one obdelujejo zemljo; drugo pa je, da delajo prav veliko z mašinami. Da sme kmet živino na drugem travniku pasti, za to mora delati za onega posestnika, zlasti v gornjem delu Rumunije je pa gospodarstvo blizu tako kakor na Laškem, kjer imajo kolone. Kmet obdela njivo in seje, — kar nažanje, delí z lastnikom njive.

Kakor sem že gori omenil, v podonavskih krajih Rumunije ne pridelujejo prav nič družega kakor pšenico in koruzo; vsako leto ali vsaj vsako drugo leto sejejo na isti njivi pšenico in koruzo.

Ravno zdaj so začeli za jesensko setev orati. Njivo po pšenici polno plevela preorjejo večidel le enkrat in potem zelo nečisto pšenično seme sejejo večidel pod brano ali z rokó ali pa z mašino, in setev je opravljena. Prav tako ravnaajo tudi tam, kjer namesti pšenice sejejo koruzo. Tudi njive s koruzo obsejane so zaraščene s plevelom več čevljev visokim in velikanskim osatom.

Rumunec potrosi na tisoče forintov za mašine, ker le z mašinami mu je mogoče obsejati tako obširna zemljišča.

Rumunske pšenice, ki je le srednje dobrote, gré malo v Nemčijo, večidel pa po Donavi in Črnem morji na Angleško, Francosko in Laško; za prodano pšenico priromajo potem od tam celi sodci zlatov (cekinov) Napoleondorov.

Pšenice bi se bilo letos prav veliko pridelalo, ako bi ne bilo julija meseca tako silno deževalo. Še te dni, ko sem potoval poleg Donave, sem na polji videl velike kupe snopov, ki bodo zgnjili, ker jih ne morejo domú spraviti. Tudi snetjave pšenice bilo je letos tu veliko.

(Dalje prihodnjič.)

dvoje potrebno: eno je to, da se umno obdelujejo senožeti, drugo pa pašniki.

Namen teh vrstic je danes le pašo na planinah in njene razmere v Bohinji nekoliko razjasniti.

Če doli v dolini z večim dobičkom obračano mleko naganja gospodarje k povzdigi živinoreje, se jej pa gori na planinah nasproti stavijo takošni za-držki, da skoro ni mogoča umna živinoreja.

Vso živino, ki jo imajo pozimi dolinci v hlevih, jo poleti ženó v planine na pašo. Namesti da bi pa tu dobila dobre in obilne paše, mora reva zadovoljna biti s slabo in pičlo krmo, katero je prekoračivši dolge in skalnate poti, dobila na oddaljenih in pustih pašnikih; s tako pašo se komaj preživi, ne pa, da bi se mogla dostojno rediti in več mleka dajati; mlada živina pa se ve da le bolj hira, namesti da bi se krepčala po zdatni paši.

In krive te velike nadloge so prečudne razmere pašnikov na Bohinjskih planinah.

Meni ni znano, kedaj in kako je Kranjska obrtnijska družba postala lastnica večega dela tukajšnjih gozdov in pašnikov; gotovo pa je to, da se zdaj obnaša za lastnico tolike zemlje. Ako bi v planinsko pašo se ne vtikala ta družba, bilo bi Bohinjcu pač vse eno, kdo da je gospod gozdov. Ker se pa na pašnikih tudi zareja les, zato gre pred vsem obrtnijski družbi skrb na to, da samo na njen korist raste prav gost gozd na ondašnjih pašnikih; ona se ne briga za drugačno planinsko gospodarstvo, čeravno bi se z njim združiti dala zdatna gozdoreja. Za tega voljo je tedaj velike važnosti to, čigavi so gozdi.

Kakor so dandanes razmere v Bohinji, nikakor ni mogoče se nadjati kakega napredka planinskega gospodarstva, marveč nazaj mora iti vse tukajšnje gospodarstvo, ako se ne odstranijo velike zapreke zaželenega napredka. Živina tukaj ima malo prostorov za pašo, kajti na desno in levo, gori in doli so pašniki v prepoved djani; gorjé gospodarju, čegar živina le eno stopinjo stori na prepovedano zemljo! Tu so tudi take planine, na katerih ne eno uro ne sme gospodar živine pustiti brez pastirja, če noče v nevarnost priti, da bode kaznovan zaradi prestopka na prepovedani svet. Živina komaj na pol sita se mora gnati k planinskim kočam in v tamošnje hleve, ko vendar v gozdih in dolinah po čevelj visoka lepa trava gnjuje! Namesti da bi se za pašo živine iztrebili pripravi prostori in za pašo pustili, se pašniki ali sami zarašajo z lesom ali pa ga gozdarji zasejajo in v prepoved devajo. To pa od leta do leta bolj zmanjšuje dohodke planinarstva.

Po vsem tem bi utegnil zdaj kdo reči: „to je hud sovražnik gozdov pa prenapeti zagovornik pašnikov.“ Bog obvari, da bi si mi moglo očitati, da ne pripoznavam velike imenitosti gozda tudi za Bohinjski kraj, in da ne vem, kako koristni so gozdi v obče podnebjju in zaradi vsakemu kraju potrebne vlažnosti. Jaz sem iskren prijatelj gozdov in prav zato tudi zagovornik umnega gozdarstva. Al človek ne sme enostransk biti in le na ljubo lesoreji vse drage koristi prezirati. In prav za tega del trdim, da se gozdarsko gospodarstvo ne sme na škodo planinarstvu širiti. To žali-bog pa se godi v Bohinji!

Jaz sicer ne poznam na drobno Avstrijskih postav, vendar nikakor ne morem misliti, da bi gozdarska postava v Avstriji bila tako enostranska v svojih paragrafih, da bi njen cilj in konec edino le bila izreja lesa, vse drugo pa nič; zato pa tudi ne morem misliti, da se ta postava tako tolmačiti sme, kakor jo tolmačijo gozdarski uradniki Kranjske obrtnijske družbe, kajti resnica je, da se na nekaterih planinah planinarstvo po

izključljivem gozdarstvu tako zatiruje, da kmalu od planinskega gospodarstva ne bode ne sledú ne tirú.

(Konec prihodnjič.)

Kmetijske črtice iz Rumunije.

Spisal Franc Schollmayer.

(Dalje.)

Koruze se bo letos tukaj veliko pridelalo. Njiva za koruzo se spomladi izorje, koruza se po nji na široko seje, enkrat okoplje, ali pa enkrat osiplje tam, kjer je vrstoma sejana bila in potem se njena rast izroči milemu Bogu. Da na tako rodovitni zemlji izraste plevela s koruzo vred veliko in tako visocega kakor je koruza sama, umeje se samo po sebi. Oktobra meseca poberó storže s koruze in jih spravijo v magazinih iz lat narejenih; tu ostane do meseca svečana ali sušca, ko jo izmlatijo. — Pšenico in koruzo mlatijo s parnimi mašinami. So pa tudi tu take mosije (velika posestva), katere potrebujejo po 6 takih mašin, katera vsaka dela z močjo 6 do 10 konj, pa še komaj o pravem času izgotovijo mlačvo. Zdaj že dohajajo kupci v Rumunijo in si naročujejo žita. Sila veliki kupi pšenične in ječmene nove slame se koj po mlačvi sežgó.

Gnojiti njive je v Rumuniji še neznana reč; gnoj je tukajšnjim kmetovalcem trn v peti zato, ker, če se kje kak kupček gnoja napravi in je gospodarju na poti, ga odpeljati mora in v kako luknjo ali mlako vreči. Al tudi v Rumuniji bo prišel čas, kakor je prišel že na Ogerskem, da bodo morali polje gnojiti, kajti tudi tu se bode zemlja sčasoma izpila, in je deloma že izpita.

Ječmena sejejo malo in še ta je le manjše vrednosti.

Krompirja, kateremu Rumunci „kartofle“ pravijo, le Bolgari in Srbi, ki se z vrtnarstvom pečajo, pripeljejo na trg ter ga po strašansko visoki ceni prodajajo. Želeti bi bilo pač, da bi Rumunci več krompirja pridelovali, in se ne zanašali samo na koruzo, kateri tukaj „purun“ pravijo; kajti če ta ne obrodi, Rumunec lakoto trpi.

Zelenjavo pridelujejo tukaj le Bolgari, Srbi ali Macedonci, ki kosove zemlje v najem jemljejo, zraven nje vodnjak napravijo in na teh njivah dine, turški poper, pastinak, paradajzarje, zelje, krompir in posebno veliko čebulje pridelujejo.

„Čapa“ in „mamalika“, to je, čebulja in polenta ste glavni živež Rumunskemu kmetu in ubogemu ljudstvu.

Rumunec je maloješč in se redí bolj zavoljo tega, ker ponoči in podnevi veliko spi. Rumunec rad lenobo pase in to celó med delom na polji; kar po njivi se stegne in ondi zaspi.

Senožeti kosijo le enkrat in to julija meseca; sená sila veliko nakosijo, pa seno ni veliko prida in ne diši kakor naše senó. Travo kosijo bolj zrelo kakor pri nas, sicer postane sočnato seno, ko je suho, črno, namesti da bi bilo lepo zeleno. Senó ostane v stogih (kopicah) na travnicah, kjer se živini poklada.

Detelje in trav tukaj celó nič ne sejejo, pa tudi treba ni, ker imajo neizmerno veliko travnikov in pašnikov, katerih je tukaj obilo in taci, na katerih raste trava, da volom seže do trebuha. Na velikih planjavah vidiš v jeseni cele kupe goved, bivolov, konj in ovac pasti se. Pašnike sploh vsako leto v najem dajejo.

Vina precej veliko pridelujejo v Goricah in na planem. Trto izrejajo po kolih 2 do 3 metre visocih, jej gnojijo in trikrat okopavajo ter blizo tako ravnaajo kakor na Kranjskem. Večidel iz Ogerskega dobivajo trte z belim grozdom. Vino je dobro in močno, pa nima

posebno prijetnega duha. Najboljše vino raste na gričih poleg Alute v okolici prijaznega mestica Dragašan.

Posebni prijatelji cvetlic so Rumunci; naj je Rumunec premožen ali ubožen, rad se lišpa s cveticami. Pogostoma se vidi cvetlic zasajenih okoli hiš in pri vhodih v hišah; to daje hišam jako prijazen obraz. Posebno lepo se tudi obnašajo oleandri, na katerih avgusta meseca sedijo in krog njih frčijo krasni oleandrovi metulji lično zelene barve.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Jezikoslovni razgovor.

(Dalje.)

Iz Rusije 24. avg. — 7. —

„V vaših knjigah se nahaja mnogo primerov podobnih sledečim: „Ne morem se dolgo pri vas muditi, kajti jutri je (kedaj pa bo?) bratova poroka in tekoj po poroki se odpravlja (kedaj pa se odpravi?) z nevesto na Dunaj. — „Modri mož tako ne izgleda“ (Kaj se to pravi?) — „Tomaž se praznično obleče in ko gre s hiše (kaj je bil na hiši, ne v hiši?), bi ga bil vsak za bogatina gledal (kaj če to reči?). — „Vojskovod je vsem polkom veleval (kolikokrat?), naj ostanejo toliko časa pred mostom, da (?) bo druge poslal (hoče menda reči: dokler drugih ne pošlje) na njuna mesta (čigava mesta?). — Ste kedaj čitali tako sodrgo, Nikifor Nikolajič, da ne rečem, ste li našli kaj podobnega v tekicah naših šolarčkov? Vidite, „philologische nation“, to je plod vašega slovniškega vrtanja! Pri nas na 80 milijonov slavjanskih in 20 milijonov neslavjanskih Rusov imamo 3 ali 4 dobre gramatike; slovnice in mljuvnic, kakor tudi gramatičnih razprav v časopisih ne poznamo, pišemo pa po slavjansko-ruski tako, da sami sebe in drug drugega razumemo in da ima naša mladina kaj čitati. Nas dolžite, da smo svoj jezik napolnili s tujimi besedami: biblioteka, poet, gramatika, kultura, fond, kapital in podobne tujke, katerih se vi tako skrbno ogiblujete, imajo v Moskvi tako domovinsko pravico, kakoršno v Berlinu in v Parizu. Ne te ali druge podobne besede ne jemljejo jeziku narodni značaj, ampak zguba narodovega mišljenja je zguba značaja narodnega jezika. Vi ste v mnogih zadevah popolno Nemci, samo v tem ne, v čemur bi bilo treba. Nemci se hvalijo s svojim „Ulfijem“ in z „Nibelungami“, vi s „Supraselskim kodeksom“. Nemci so se tako navzeli francoskega duha, da celó govoré: „Der Nachbar sein Hund hat den Herrn Pfarrer seine Katz zerrissen“; vi ste se tako navzeli nemškega duha, da „izgledate“ kakor philologische nation. Nek Nemšk kralj se je nekdanj tako vljudil v francoščino, da je imenoval jezik svojega lastnega naroda „Barbarensprache“; vaša gospôda se je tako ponemčila, da imenuje jezik vašega naroda „rohe Bauernsprache“. Nemci so svoj jezik tako čistili tujih besedi, da so za „Nase“ iznašli „Gesichtserker“, za „Fenster“ „Lichtundluffteinlasser“, za „Fortepiano“ „Weisssschwarz-tastenkasten“; vi čistite svoj jezik ne samo tujih, ampak tudi svojih narodnih besedi tako, da vam bo v vašem slovarju kmalu ostalo samo še: „bogme drugako nego braća.“ — Nemci se po smrti Götheja in Schillerja zbirajo na kongrese „zur Feststellung und Präcisierung der deutschen Orthografie; vi se po smrti Vodnika in Prešerna ravsate za u in v. Die Gelehrten der philologischen deutschen Nation so Virgilia dovratali do Vergilia, vi pa Prešerna do Preširna. Ker se Nemci s svojimi brezštevilnimi narečji niso mogli

razumeti, jim je Martin Luter iznašel čisto nov literaturni jezik, katerega Nemci niso prej nikjer govorili; ali oni so se tega novega jezika poprijeli in se ga navadili, zato, ker jim je Martin Luter v izmišljenem jeziku pisal po njihovem okusu, in zdaj imajo Nemci na tem jeziku gromadno literaturo. Ker se vam vkljub mnogim Luterčekom noče roditi kak Martin Luter, si lahko, namesto da svoj narodni jezik prirezavate, urezavate in obrezavate tako, da vas narod skoraj že ne razume, usvojite tak živ slavjansk jezik, kateri ima že veliko literaturo. Nemci so na novem jeziku kmalu napisali gromade knjig; zakaj v tem ne posnemate Nemcev? zakaj se mora vaša mladina pitati z nemškimi romani?“

Stojte, Boris Vladimirovič! sopet vam moram napomniti, da ste mi nekolikokrat hvalili naše pisatelje.

„Da, kar je v njih hvalevrednega, tudi zdaj hvalim in bom vedno hvalil. Iz njih veje res poetičen duh, njihova tehnika je prekrasna; kako se njihove, sicer res blagoglasne oblike vjemljejo z živim narodnim jezikom; o tem ne bom sodil jaz, to je vaše delo, ki znate narodni jezik; ali v njihovi sintaksi in v njihovem mišljenju ni duha ne sluha več slavjanskega, ono je že čisto latinsko-nemško — to je plod njihove izreje, to so posledki tiste duševne hrane, ki so jo v svoji mladosti prejemali. Vendar to naj bo, ker je tudi vaš narodni jezik po neuzgodah in po nemili osodi davno že zgubil slavjanski značaj. Ali ne zamerite mi, kar je očito pred vsem svetom, tajiti se ne dá. Vi pravite, da imate celo, polno biblioteko vaše literature tukaj s soboj, razen Matičnih knjig poslednjih 6 let, morete tajiti, kar vam hočem reči? Ko se slovenska gospica izšla, predno ona postane gospodinja, preteče lahko nekoliko let — kaj počenja gospica vsa ta leta?“

Igra na glasoviru, hodi v koncerte in v gledališče in, kar je glavno, pri materi se uči gospodinjiti.

„Nu, da, tako je prav, a ostaja jej vendar še veliko svobodnega časa — ves ta svobodni čas zeha ali kaj dela gospica?“

Menim, da kaj čita.

„Vso vašo biblioteko lahko prečita v enem tednu; v dveh tednih jo prečita že trikrat — kaj pa potem?“

Nu, potem menda čita nemške knjige.

„A, nemške knjige? Vidite! Pol meseca pri vas gospice čitajo slovenske knjige, 11 mesecev in pol na leto pa nemške knjige! Vidite, tako se je vaš narod navzel in prevzel nemškega duha! Vsaj vi, Nikifor Nikolajič, ako se ne čutite, da bi sami mogli kaj prida napisati in preskrbeti slovenski mladini zdrave originalne duševne hrane, ne mogli bi li vi, ki znate slovenski, kakor ruski jezik, tolmačiti naših klasikov vašemu narodu? Vi mogli bi začeti z romani grofa Tolstega, ki bi po svoji mikavnosti kmalu izpodrinili pri vas vse nemške romane.“

To ni mogoče, Boris Vladimirovič. Prvič zato ne, ker romanist, če prav ne piše v verzih, vendar mora biti poet; a jaz ne samo, da se ne morem meriti z grofom Tolstim, poetične žile čisto nič nimam; drugič, grof Tolsti ima mnogo svobodnega časa in brez drugih skrbi duhta in piše gromadne tome romanov; tretjič, grof Tolsti piše stomilijonnemu narodu, kateri je že davno ustanovil na podlagi temeljite logike in narodnega duha trda načela oblikoslovju in skladoslovju svojega jezika; a jaz bi tolmačil njegove romane narodu, ki šteje komaj nekaj čez milijon duš, in se vrh te pičlosti še deli na nekoliko slovniških in mljuvniških strank, iz katerih, kakor vi sami trdite, ne ena nima jezika po duhu in skladbi slavjanskega. Koliko čitateljev bi našel med Slovenci moj Tolsti? Vzemite

Da ima družba kmetijska poročstvo za to, da je resnično, kar prošnik v svojem pismu navaja, mora to potrditi predstojnik dotične kmetijske podružnice in pa dotični župan.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 15. oktobra 1878.

Razpis premij

za zboljšane travnike in dobro gospodarstvo na planinah.

Sl. c. kr. ministerstvo kmetijstva je v ta dvojni namen družbi kmetijski podelilo 500 gold. državne podpore.

Take premije od 15 do 30 gold. morejo dobiti le kmetje, ki imajo manjša posestva, pa so zboljšali saj najmanj 2 hektara ali 3 orale skupaj ležečih travnikov (senožet) ali pa planin tako, kakor predpis ministerski vleva.

Kdor hoče premijo za zboljšano senožet dobiti, mora skazati, da je: 1) močvirni travnik na suho djal s tem, da je zabranil vodotoke na travnik, odvodilne grabne vrezal ali pa travnik drenažiral, 2) da je groblje ali grmovje s travnika odpravil, osat, mah in druge živini škodljive rastline zatrl, travnik v jeseni z ostro brano povlekel, 3) da je senožet pognojil z napolnim mešanim ali drugim gnojem, cestnim blatom, pelom itd., da je krtine razmetal, 4) da je napeljal gnojivne vode na senožet, če ta tako leži, da je namakanje mogoče.

Premijo za izgledno gospodarstvo na planinah dobi: 1) kdor je svet očedil groblja, gruša, grmovja in krivenčastega lesa, 2) je napravil dobre hleve za živino na planini, 3) je svinjsko pašo (pašo prešičev) ali popolnem odpravil ali jo vsaj na majhen okraj omejil, 4) je močvirni svet na suho dejal in pašo za živino zboljšal.

Prošnje za dobitve take premije se morajo zadnji čas izročiti do 20. novembra (do sv. Ošpete) podpisane glavnemu odboru družbe kmetijske tako, da v prošnjem pismu predstojnik dotične kmetijske podružnice in pa dotični župan potrdita resnico tega, kar se v prošnji reče o gori imenovanih pogojih.

Glavni odbor kmetijske družbe Kranjske
v Ljubljani 15. oktobra 1878.

Baron Karol Wurzbach.

Dr. Jan. Bleiweis.

Razmere pašnikov v Bohinji.

Popisal Tomaž Hitz, voditelj sirarskih družeb.

(Dalje in konec.)

Umno gozdarstvo se dá prav dobro združiti z umnim planinskim gospodarstvom. Tukaj pa, žalibog, tega ni. Vsako leto pride manj živine na planine; te napake krivo je pa to, da živini paše manjka, pa zakaj? — zato, ker se čedalje bolj gozd širi.

Tako, na pr., se nahajajo tukaj veliki prostori, ki so pred 20 ali 30 leti najboljša pašna bila, pa so zdaj gosti gozdi, ki so se sami po sebi zarastli. Podnebje, lega in zemlja: vse to je v Bohinji lesu jako ugodno; kjerkoli je majhen prostorček prazen in veter zaseje kako drevesno seme, kmalu vidiš drevesice za drevesicem rasti.

Na svojem vsakoletnem potovanju po planinah sem občudoval tukajšnje lepe gozde s toliko obilnim lesom, — nasproti pa sem miloval lačno in suho živino in ob-

žaloval še bolj uboge dohodke planinarstva. Nehoté se mi je vrivala misel, za kaj in odkodi so tu tako žalostne razmere planinarstva na veliko škodo kmetijstva in tukajšnjih prebivalcev? Če ni nikogar drugega, ki bi se potegnil za to, da se v okom pride takim žalostnim razmeram, morala bi država sama, to je, cesarske oblasti morale bi na noge stopiti, da se v pravo razmero spravi gozdarstvo s planinarstvom. Bohinj je deželica, katera živi in more le živeti od planinarstva in živinoreje; če je tedaj državi na tem ležeče, da ne pogine tukajšnje prebivalstvo, mora pač misliti na sredstva, kako se bi konec storil takim neugodnim razmeram.

In država to lahko stori brez skrbi, da bi poškodovala gozdarsko gospodarstvo, kajti zemlja je temu v Bohinji jako ugodna, če tudi bi se smela živina povsod pasti, le v mladem lesu ne.

Da si se tudi iskreno potezam za planšarstvo v Bohinji, moram vendar še enkrat ponavljati, da nočem škode delati umnemu gozdarstvu. Moje načelo je le to: naj se dá planinskemu gospodarstvu to, česar potrebuje živina za svojo hrano, da potem gospodarju oni dobiček donasa, ki ga sme od nje pričakovati. Kakor pa danes reči stojijo, je žalibog gotovo to, da Kranjska obrtniška družba dobiček vleče, planinski gospodar pa škodo trpi, ker se paragrafi gozdne postave po gozdnih uradnikih njemu v kvar tolmačijo. Rad bi vendar vedel, ali ima država res kakošno korist od tega, da ena sama družba na svoj prid z gozdom špekulira, Bohinjci pa zaradi tega škodo trpijo, in ali bi ne bilo na večjo korist državi, ko bi pripomogla v to, da bi se mogli Bohinjci umnega planinarstva poprijeti. Ne prezreti se ne sme dalje tudi to, da od planinarstva živijo večidel vsi tukajšnji prebivalci, gozdarstvo pa je samo na prid Kranjski obrtniški družbi. Zato bi bilo živo želeti, da bi modra postava odvrnila vse te napake, pod katerimi trpi Bohinjsko planinarstvo.

Škoda, da mi danes v „Novicah“ odmerjeni prostor ne pripušča obširno dokazati, kako v Švajci ravnajo, da umna živinoreja in planinsko gospodarstvo nikakor ni na poti gozdarstvu, gozdarstvo pa živinoreje in planšarstva ne moti. V Švajci niso le ondašnji kmetovalci, temuč tudi postavodajalci spoznali, da je umno planinarstvo glavna podlaga blagostanju Švajcarskih hribovcev in da se ne sme omejiti po gozdarstvu. Morebiti drugi pot povem kaj več o tem.

Na korist Bohinjskega planinarstva moram konečno *) izreči toplo željo, naj bi se tu nemudoma odstranile vse zapreke, katere so krive tega, da prizadeve domoljubnih mož, povzdigniti mlekarstvo in sirarstvo, nimajo še ti stega vspeha, ki bi ga sicer lahko imele na korist cellega Bohinja.

Kmetijske črtice iz Rumunije.

Spisal Franc Schollmayer.

(Dalje.)

Kakor vse proti Donavi ležeče dežele največ dobička si morejo nakloniti iz živinoreje, tako tudi Rumunija; al žalibog, da živinoreja tukaj stoji na prav nizki stopinji. Stepna goveda, katerim pripada tudi Rumunska goveja živina, so popolnem podobna Muriškemu hribovskemu (sivemu) plemenu, pravilne telesne postave, prijazne glave s črnim smrčkom, s črnim nebom in črno zadnjico; edina njih napaka je ta, da imajo pobešen križ. Njih koža je rahla in spitati se dado lahko. V hoji je počasna, sicer pa jako trpežna

*) „Recept“ prinesemo drugi pot.

Vred.

in neobčutljiva proti vremenskim uimam. Živino ravna Rumunec grdo in večkrat neusmiljeno. Juncev imajo veliko, katere upregajo za delo, kakor tudi krave.

Krave malokaterikrat molzejo in teleta ostanejo pri svojih materah včasih tako dolgo, da so velika kakor njihove mamice. Hlevov ne pozna goveja živina v Rumuniji; ona ostane pozimi in poleti pod milim ali nemilim nebom. Goveda se pasejo, dokler sneg ne pade; kedar pa pade sneg, jih ženó k senenim stogom, kjer jim senó pokladajo na sneg. Telet navadno ne koljejo; če v gostilnici hočeš jesti telečje pečenke, dobiš kos mesa stare krave ali starega junca. Doraščen Rumunski vol ima k večjemu 2 do 3 cente klavne teže in velja 30 do 50 frankov. Mlada goveda so po 20 do 30 frankov.

Mleko, ki se v mestih po deželi pije, je samo ovčje mleko, ki ga pastirji, tukaj „čubani“ imenovani, nakupujejo in prodajajo. Zjutraj zgodaj letajo ti umazani ljudje v kosmatih kožuhih po ulicah in kričijo „lapte“, „lapte“ (mleko), katero v nečednih golidah prodajajo 1 oko (avstrijski bokal) po 15 „banov“, to je, 6 krajcarjev. Če se „čubanu“ ne poljubi v mesto priti, ne pije nihče mlečne kave.

Bivolov je v Rumuniji veliko. To so ti velikani jako močni, vendar so zelo občutljivi proti vročini in mrazu; poleti bi ta živina najraje ležala v mlaki, v katero se tako globoko zakoplje, da le glava vun moli; pozimi jih v doljnih krajih pospravijo v „bordejih“, ki so hiše Rumuncev. Ti „bordeji“, z zemljo ometani, tičijo večidel v zemlji, tukaj gostujeta gospodar in bivol čez zimo. Zanimivo je, če človek potuje po Rumunskih vaséh, ki so večidel velike, videti tukaj skoro samo le strehe v zemljo vdelenih „bordejev“. Edina cerkev v vasi stoji na prostem, na kateri vidiš svetnikov namalanih v raznoterih barvah. Bivole večidel za delo vpregajo; mesa njihovega Rumunec ne je, če ni hudo lačen; bivol je krotka žival in potrpežljiva; videl sem enkrat 10letno deklico, ki je starega bivola za rogove zgrabila, se čez-nje na hrbet mu vrgla in ondi podolgoma obležala, potrpežljivi bivol se je s tem bremenom mirno dalje pasel.

Rumunski konj je majhen in trpežen; posebno dobri tovarni konji se nahajajo v transilvanskih planinah, ki so že meni samemu dobro služili na potovanji čez strme hribe in dereče vodé. Rumunec in Rumunka znata izvrstno jezdariti, ženska sedi tako trdno in pogumno na konji in ga jaha tako hitro kakor možki. Spredej in zadej ima jezdec privezane 4 žakličke, v katerih ima pospravljeno vso svojo robo. Dala bi se pa v Rumuniji konjereja ravno tako kakor govedoreja na višo stopinjo povzdigniti.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske novice.

Deželna kmetijska šola v Gorici.

Vsled sklepa letošnjega deželnega zbora ima biti slovenski odred deželne kmetijske šole popolnoma samostalen, neodvisen od italijanskega ravnatelja, ima svojega vodjo, učitelje in vrtnarja, svojo kmetijo.

Deželni odbor je v odborovi seji 11. t. m. sklenil izročiti vodstvo slovenskega odseka kmetijske šole in kmetije gospodu prof. Povše-tu, ki te dni prevzame vsled tega vodstvo slovenske kmetijske šole. Ob enem je deželni odbor odločil slovenskemu odredu: posestvo deželi od c. k. kmetijskega društva pripuščeno in en del polja na posestvu „pod Turnom“ ležeče ob cesti proti sv. Petru, kakor mu bo odmeril tudi polovico travnikov pod Kostanjevico in ob Vipavi pri Pečeh in polovico gozda v Starigori.

Da ta sklep vis. deželnega zbora vsakatega rodoljuba razveseliti more, je pač jasno, zato tudi mi ne bomo o tem za slovensko kmetijstvo velevažnem sklepu družega rekli, kakor: Bog daj srečo in srečen uspeh pa pogum ter neutrudljivo marljivo delovanje slovenskemu odredu, da se vresniči vendar enkrat občna želja, to je, da bo slovenska kmetija kmetovalcem zgled in središče, iz katerega bodo lahko dobivali slovenski gospodarji žlahna drevesica, trte, razna semena i. d. *)

Tržno poročilo iz Trsta 10. oktobra 1878.

Cena kavi je že mnogo časa skoro brez spremembe, pa utegne prej poskočiti, nego pa pasti, posebno, če bode postala z novim letom colnina viša.

Cena olju skoro brez spremembe, kupčija mlačna, posebno v finih sortah; ker je pa letina bila prav dobra, smemo nadjati se nižih, nego viših cen. Jedilno olje 50 do 56 gold., namizno St. Angelo 70 do 78 gold.; Aix 82 gold., navadno 45, laneno 45 gold.

Sadje. Vkljub nizkim cenam je še zmirom malo kupčije; nekoliko poskočile so fige v vencih in sodih; rožiči pa so postali silno dragi in novo blago je skoro slabše nego staro.

Riž (rajž) je še zmirom brez spremembe. Italijanski velja 19.50 do 23.50 gold., Saugoon I. 17.50, II. 16.50 gold.

Mast in špeh. Zarad pomanjkanja blagá se je podražila nekoliko mast: lepega, debelega špeha primanjkuje. Špeh v zabojih velja od 44 do 55 gold. po debelosti.

Petrolej ni bil skoro še nikoli tako po ceni kakor je zdaj; visokih cen pač ne utegnemo imeti letos; danes velja potrolej v sodih 13 gold. 50 kr.

Domači prideiki. Fižola se ponuja od vseh strani in nekatere sorte skoro ceneje tukaj prodajajo, kakor na Notranjskem. Rudeči fižol velja 10 gld. Suhe slive navadne v sodih 9 do 9 gold. 50 kr. Brdske olupljene 28 do 30 gold.

Šolske stvari.

Učiteljski zbori v Ljubljani.

Dne 26. septembra t. l. so imela v Ljubljani društva: „Vdovsko učiteljsko društvo“, „slovensko učiteljsko društvo“ in pa „Narodna šola“ svoje glavne letne zборе. Naj tudi „Novice“ kaj malega o tem spregovorijo.

Lepa starodavna navada našega slovenskega naroda je, da on vsako bolj važno zadevo in opravilo prične z daritvijo sv. maše. Tudi zborovanjski dan bilo je tako. Ob 8. uri zjutraj maševali so v Št. Jakobski cerkvi prečast. gosp. prošt dr. Anton Jarc. Vkljub silnega deževnega naliva sešlo se je bilo vendar precejšnje število učiteljev k službi Božji, učiteljev-poštenjakov, o katerih slovenski narod s ponosom reči zamore: „naši so!“

Ob 9. uri pričelo se je zborovanje v prostorijah „katoliškega društva“. Prvo vršilo je svoj posel „Vdovsko učiteljsko društvo“. Prvosednik gosp. prošt dr. Jarc pozdravil je navzoče s prijaznim ogovorom, ter izrekel svoje veselje o tem, da se je sešlo tako nepričakovano obilno število učiteljev. Na kratko razložil je ugodni stan družbenega premoženja, razdelil med udeleženjen račun od 31. avgusta 1877. do 1. septembra 1878., ter djal, da bo društveni tajnik in blagajnik, cenjeni in

*) Tako piše „Soča“ tudi nam prav iz srca, ki se radujemo, da veleccenjeni gosp. prof. Povše dobi samostalen delokrog.